

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд на тема:

„Ролята на вълшебните приказки в процеса на социализация и изграждане на половата идентичност при децата в предучилищна възраст“

Автор на дисертационния труд: Теодора Спиридон Мелиста

Научен ръководител: проф. д-р Лучия Малинова Ангелова

Рецензент: доц. д-р Стефка Иванова Динчийска

Информация за докторанта и процедурата

Теодора Спиридон Мелиста е редовен докторант по професионално направление 1.2 Педагогика (Предучилищна педагогика с обучение на английски език) към катедра „Предучилищна и медийна педагогика“ на Факултета по науки за образованието и изкуствата.

Процедурата за официална защита на дисертацията е съобразена с изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за прилагането му и Правилника за развитие на академичния състав на СУ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“. Дисертационният труд е обсъден на заседание на катедрата и насочен за откриване на процедура за защита. Представени за рецензия са всички необходими документи (дисертация, автореферат, публикации), които по обем, структура и съдържание отговарят на академичните стандарти.

Със Заповед на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски“ № РД 38-11/07.01.2019 е определен съставът на научното жури за публична защита на труда.

Актуалност на разработения в дисертационния труд проблем

Дисертационният труд на Теодора Мелиста е насочен към интересна и чувствителна за педагогическата и изследователската практика тема, която е не само актуална по съдържание, динамична по развитие, но и политически обременена като социално явление. Докторантката е работила с ясното разбиране за сложността и многоаспектността на проучвания проблем като научно-теоретичен, морален, етичен, социално-педагогически.

В изследването се пресичат три относително самостоятелни сюжетни линии: социализацията на детската личност, нейната полова идентичност и във фокуса на двата проблема – ролята на вълшебната приказка.

Реален факт е, че визията на възпитанието, респективно сексуалното, в съвременните условия отразява тревожните симптоми на времето: размиване на ценностите, което рефлектира върху поведението на децата, загрубване на отношенията между половете, неблагоприятни социални влияния и тенденции.

В този контекст актуалността и значимостта на работния проблем и направеното изследване са защитени със сериозна аргументация:

Първо, несъмнената роля на социализацията като процес, протичащ през целия живот, многостранен по своята природа, който позволява анализ от различни гл.т. и перманентни дискусии: философски, психологически, социологически, педагогически, образователен, културен, естетически, етически, икономически, политически.

Второ, необходимостта от диференциране и поставяне на точни дефиниции и параметри на сродни на пръв поглед понятия и термини: биологичен пол, полова идентичност, сексуална ориентация.

Трето, наличието на дефицити в педагогическата практика относно рационални технологични инструменти за работа по темата както с децата, така и с техните семейства.

Четвърто, спецификата в изграждането на половите стереотипи, както и придобиването на полова идентичност в процеса на социализация, свързани с демонстрирането на поведенчески модели на самочувствие и личностен капацитет в съответствие с пола.

Състояние на проблема и творческа интерпретация на литературата

Информацията в дисертационния труд е организирана и структурирана в логическа конструкция, която включва всички параметри на проблема: теоретични, експериментални, интерпретативни, практико-приложни, изводи, библиография и приложения. Докторантката познава в детайли работната проблематика, което е условие за направения компетентен преглед на литературните източници по темата. Прави впечатление, че са обхванати внушителен брой концепции и теории на автори с интересни проучвания, постигнати резултати и анализи.

Обзорът на темата е задълбочен и многоаспектен. Намерен е адекватен синхрон между теоретичните постановки и „разтварянето” им в практическите идеи, заложи в експерименталната процедура като условие/възможност за по-точни ориентири, резултати и обобщения.

Методика на изследване и анализ на постигнатите резултати

Темата и работният проблем, към който се е ориентирала Мелиста, имат интегративен характер и отразяват многообразието на педагогическите реалности и перспективи. В този контекст е разработен концептуалният проект, който обхваща всички

необходимими компоненти (цел, задачи, четири хипотези, методи), със сполучливо дефинирани формулировки. Хипотезите в достатъчна степен показват какви са емпиричните намерения и очаквания, които биха се реализирали с използваните изследователски инструменти.

За да осигури обективността на емпиричната процедура и резултати експерименталната извадка е внимателно обмислена по брой, възраст, пол, критерии за включване. Впечатляваща е грижата, която е проявена при формирането на групата на участниците, съобразена с демографския, здравния и социалния статус на децата. Добър прагматичен вариант е успоредното включване на родителите и учителите (като експерти и експериментатори), обхват, който осигурява по-висока степен на надеждност на постигнатите резултати, изводи и препоръки.

Избраната изследователска методика е адекватна на работния проблем. Използвани са взаимно допълващи се качествени и количествени методи (теоретичен анализ, скала за поведение на децата, скала за самооценка на половата идентичност, полуструктурирано интервю, обработката на данните е извършена чрез статистически софтуер - SPSS). Част от емпиричните резултати са визуализирани чрез подходящи графични изображения (таблици, диаграми).

В експерименталния макет са включени приказки с оригинален и привлекателен за децата сюжет: "Пепеляшка", "Красавицата и звярът", "Снежанка", "Червената шапчица", "Малкият принц", "Снежната кралица". Процедурата е подробно описана с отчитане на работните режими, дидактико-технологичните стъпки и поетапността на процеса. Представянето на приказните сценарии пред децата се извършва вариативно чрез различни форми: разказване, драматизация, пеене, рисуване на героите, обсъждане и други дейности, избрани от преподавателите.

Експерименталният проект е законово и етично защитен.

Като цялост проучването е реализирано с професионална отговорност и изследователска култура.

Изследването показва, че след експерименталните интервенции се наблюдават положителни поведенчески промени. Следователно, в предучилищна възраст вълшебните приказки подпомагат процеса на социализация на децата, като им дават информация за очакванията на обществото относно социалното им поведение.

Справедливо е да се отбележи, че докторантът обективно забелязва и коректно предупреждава, че механичното използване на вълшебните приказки може да доведе и до наивно възпроизвеждане на стереотипи, свързани с половете.

Сравнителните паралели, постигнати чрез сечението на резултатите от трите изследвани групи, са успешен старт за разработване на съдържателни,

полифункционални и полезни за всички субекти в педагогическото взаимодействие (учители, деца, родители) програми за формиране на просоциално поведение у децата.

Приятно впечатление прави, че са обмислени възможностите за нови изследователски въпроси/проекти и перспективни проучвания по посока на лингвистични, лексикални, възрастови, времеви и сравнителни критерии.

Приноси на дисертационното изследване

Изследването и резултатите от него открояват приноси, които могат да се класифицират в три групи: теоретични, експериментални и приложни:

- Направен е задълбочен анализ на работната тема с реализиран сполучлив трансфер от теоретичния профил на проблема до пренасянето му в подходящи за децата приказни сценарии и постигане на възможност за позитивиране на взаимодействията между тях и изграждане на просоциално поведение.
- Използвана е подходяща методика и достатъчен брой изследвани лица, което гарантира репрезентативност на научното изследване. Аргументирано е изведена новата позиция на детето като стимул за положителна поведенческа промяна.
- Реализиран е добре работещ методически модел за изследване и формиране на просоциалната поведенческа интелигентност у децата, чрез който се лансират нови концептуални идеи с търсене и откриване на педагогически ресурси за контрол и самоконтрол, за оценка и самооценка от децата като предпоставка за изграждане и на рефлексивни умения.

Препоръки и бележки

Докторантката се е справила компетентно както с теоретичния обхват на работния проблем, така и със спецификата на емпиричното изследване, точно планирани и реализирани са етапите на изследването.

При нови изследвания би могло да се акцентира върху аксиологичния аспект на проблема и разработването на технологични/обучаващи проекти за повишаване на емоционалната интелигентност на подрастващите.

Препоръката ми е да се популяризира опитът и продуктите от него в издания с импакт фактор / импакт ранг като условие за по-нататъшното кариерно израстване на Теодора Мелиста.

Автореферат и публикации

Авторефератът проектира съдържанието на дисертационния труд и в синтезиран стегнат формат следва неговата структура и съдържание, отразява обективно теоретичните, експерименталните и практико-приложните аспекти на работния проблем и изследването.

Депозираните публикации са в контекста на темата и представят различни ракурси на емпиричната процедура и на резултатите от нея.

Заключение

На мнение съм, че постигнатото от докторант Теодора Мелиста позволява да се изведат аргументи за присъждане на образователната и научна степен “Доктор“.

Първо, дисертационният труд, научните приноси, представени чрез експерименталния модел, публикациите по темата отговарят на областта и професионалното направление за присъждане на образователната и научна степен: „Доктор“.

Второ, убедително обосновани и приложими в педагогическата практика са установените психолого-педагогически параметри и предимства на изследвания проблем и апробираната изследователска методика.

Трето, анализът на дисертационния труд, публикациите по темата и научно-експертната дейност на Мелиста показват широтата на нейните интереси, мотивацията и компетентната ѝ убеденост за значимостта, актуалността и перспективността на изследваната проблематика.

Това са основанията ми да предложа на уважаемото жури да подкрепим с положителен вот присъждането на докторант **Теодора Спиридон Мелиста** образователната и научна степен “Доктор“ в Област на висшето образование 1. Педагогически науки, Професионално направление 1.2. Педагогика; (Предучилищна педагогика с обучение на английски език); Научна специалност: Теория на възпитанието и дидактика.

11.03.2019 г.

гр. София

Подпис:

/доц. д-р Стефка Динчийска/